

восприятія как исходного момента, обеспечивающего исполнительской деятельности и творчества. Очерчены основные этапы коррекционно-превентивного обучения, выделены компоненты театрализованной деятельности дошкольников: познавательный, игровой и сценический, которые являются ключевыми для определения этапов внедрения методики формирования способности к творческому самовыражению у детей с нарушениями речи в процессе инсценировки сказки.

Ключевые слова: коррекция, дети с нарушениями речи, самовыражение, творчество, игровая деятельность, театрализованная деятельность, инсценировка сказки.

Lepetchenko M.V. Formation of ability for creative self-expression as a means of personality objectification in children with speech disorders

The article concentrates on the theoretical and methodological basis of implementation of a comprehensive corrective effect, providing corrective development and facilitating adequation, harmonization of psychophysical development, including speech development of a child with speech dysontogenesis. The author covers the essence, the mechanisms and means of creative self-expression, substantiates the importance of forming ability for creative self-expression of children with speech disorders. The author analyzes scientific and methodological sources on gaming activities, and highlights the author's approach to the essence of staging which has an expressed creative content. The article outlines the basic stages of correction and preventive education, points out the components of theatrical activity of preschool children: cognitive, play and stage, which are the key components to encourage creative self-expression in preschoolers with speech disorders in the process of staging a fairy tale.

Keywords: Correction, children with speech disorders, self-expression, creativity, game activity, theatrical activities, staging a fairy tale.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2015 р.

Статтю прийнято до друку 25.05.2015 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Гладуш В.А.

УДК: 376.36

Марченко І. С., Дудка О. О.

**ОСОБЛИВОСІ КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СЕРЕДЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ І
З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ**

У статті піднімається проблема комунікативного розвитку дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня. Здійснено огляд сучасних наукових досягнень у галузі комунікації цієї категорії дітей, визначена актуальність подальших досліджень. Поставлені основні завдання та подана авторська методика визначення особливостей комунікативних умінь дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Вона передбачає три послідовні етапи, які спрямовані на виявлення у дітей невербальних (фонаційних, оптико-кінетичних, тактильних і просторово-часових) і доступних вербальних засобів комунікації, вміння ними користуватися у взаємодії із дорослими й однолітками, визначення рівня сформованості комунікативного розвитку на основі цілеспрямованого спостереження та в процесі виконання експериментальних завдань дитиною. Представлені параметри оцінки комунікативної поведінки дітей середнього дошкільного згідно вікової норми. Поданий аналіз результатів представленого дослідження у відповідності до оцінних критеріїв. Описано диференціальні особливості розвитку комунікації зазначеної категорії дітей.

Ключові слова: діти із загальним недорозвиненням мовлення, середній дошкільний вік, комунікативний розвиток, методика дослідження.

Проблема спілкування є однією з найбільш актуальних для сучасної теорії і практики логопедії, оскільки воно присутнє у всіх видах дитячої діяльності та впливає на мовленнєвий і психічний розвиток дитини, формує особистість у цілому (Б. М. Гріншпун, О. В. Запорожець, М. І. Лісіна, І. В. Мартиненко, В.В. Тарасун, М. К. Шеремет, Є. Г. Федосєєва та інші). Від його сформованості у дитини з порушенням мовлення залежить її подальша соціалізація та адаптація в суспільстві.

Як показують дослідження вчених, у дітей із загальним недорозвиненням мовлення (далі – ЗНМ) на тлі мовленнєвих і психологічних порушень є труднощі у формуванні комунікативних навичок. Їх недосконалість не забезпечує процес спілкування, а отже і не сприяє розвитку пізнавальної діяльності, перешкоджає оволодінню знаннями. Недостатній розвиток мовленнєвих засобів і пізнавальної активності у дітей із ЗНМ, обмежуючи коло спілкування, сприяє виникненню у них замкнутості, безініціативності, нерішучості, сором'язливості; породжує специфічні риси мовленнєвої поведінки – невміння встановлювати контакт із співрозмовником, підтримувати бесіду. Їх комунікативна діяльність виявляється обмеженою. У свою чергу низький рівень спілкування уповільнює темп розвитку мовлення та інших психічних процесів.

У проблемі подолання загального недорозвинення мовлення у дітей дошкільного віку в аспекті розвитку комунікативних умінь до теперішнього часу залишається ще багато невіршених теоретичних і практичних питань. Це обумовило вибір теми нашого дослідження.

Нами було розроблено зміст методики констатувального дослідження особливостей комунікативних умінь дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня. Під час її розробки ми спиралися на дані особливостей формування комунікації дітей середнього дошкільного віку з нормальним розвитком, показники якого є умовними критеріями для його оцінки.

У період раннього дитинства комунікативні потреби дитини ще повністю задовольняються за допомогою взаємодії із близькими дорослими. Зміст спілкування в цей час не виходить за рамки предметних інтересів дитини (адже саме предметна діяльність в ранньому дитинстві стає провідною). У її комунікативній поведінці першість у спілкуванні із дорослим належить задоволенню потреби в діях із предметами.

Але з переходом у дошкільний вік, коли в психіці дитини відбуваються зміни, що отримали назву «криза трьох років», докорінно змінюється вся система її ставлення до навколишнього світу, насамперед до людей. Якщо до кризи зміст спілкування дитини визначається предметним середовищем, то потім предметний план поступається першістю соціальному.

Тепер головним об'єктом сприйняття, пильного спостереження та дослідження стає світ людей. Починається пора активного соціального дорослішання («олюднення», за влучним висловом О.М.Леонтьєва). Дошкільник не тільки спостерігає за зовнішніми проявами та діями оточуючих дорослих, але, що надзвичайно важливо, намагається зануритися в смисли їх відносин, зрозуміти причини вчинків, мотиви поведінки. Провідною діяльністю дошкільного дитинства стає гра, за словами Д. Б. Ельконіна, «соціальна за змістом і соціальна за природою».

Спираючись на науково-методологічні положення, наше дослідження передбачало вирішення таких завдань:

1) дослідження особливостей комунікативної поведінки дітей за допомогою спостереження у звичних, природних умовах під час спілкування з дорослими та однолітками, в ігровій діяльності та на заняттях;

2) з'ясувати особливості та рівні розвитку вербальної комунікації, вміння її використовувати під час спілкування у штучно створених ситуаціях;

3) з'ясувати особливості і рівні розвитку невербальної комунікації у штучно створених умовах

Підібрані завдання з методик М.І. Лісіної, Л.В. Чернецької, І.С. Марченко, Р. Темпл, М. Доркі, В.Амен нами були адаптовані до рівня сприймання й розуміння дітьми із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Під час дослідження оцінювався рівень володіння та використання як вербальних засобів комунікації, так і невербальних. При цьому визначалася наявність цих засобів, рівень їх розвитку у відповідності до розроблених оцінних критеріїв, вміння ними користуватися та характер комунікативної поведінки.

Перший етап передбачав спостереження за комунікативною поведінкою дітей із ЗНМ II рівня.

Метою спостереження було виявлення у дітей засобів комунікації, вміння ними користуватися у взаємодії із дорослими та однолітками. Передбачалося з'ясувати:

- чи є у дитини мотиви до спілкування
- активність у спілкуванні (прагнення до спілкування за власним бажанням, чи є дитина ініціатором спілкування);
- вміння слухати і розуміти мовлення;
- уміння будувати спілкування з урахуванням ситуації;
- уміння вести діалог;
- легкість входження в контакт з дітьми та дорослими;
- ясність і послідовність вираження своїх думок;
- використання під час висловлювання невербальними засобами спілкування;
- комунікативна поведінка дитини під час ігор, занять;
- чи дивиться дитина партнеру в очі;
- чи використовує доброзичливий тон;
- в конфліктних ситуаціях не ображає співрозмовника (намагається вирішити сам або звертається за допомогою дорослого);

На кожного випробовуваного складався протокол, в якому відзначається наявність цих показників і міра їх вираженості у балах і порівненні.

Табл.1.

Спостереження за спілкуванням

Показники поведінки	Вираз у балах	Рівневий вираз	Примітки
Мотиви спілкування			
Активність у спілкуванні (прагнення до спілкування за власним бажанням, чи є дитина ініціатором спілкування);			
Вміння слухати і розуміти мовлення;			
Уміння будувати спілкування з урахуванням ситуації; уміння вести діалог;			
Легкість входження в контакт з дітьми та дорослими;			
Ясність і послідовність вираження своїх думок;			
Використання під час висловлювання невербальними засобами спілкування			
Комунікативна поведінка дитини під час ігор, занять			
Тон спілкування: доброзичливий Недоброзичливий			
Вираження емоцій			

Використання дітьми невербальних засобів спілкування

Мета: визначення уміння використовувати невербальні засоби під час спілкування. Оцінюється вміння використовувати фонаційні засоби, оптико – кінетичні, тактильні та просторово – часові.

Табл. 2.

Засоби комунікації	Невербальні прийоми і засоби	Використовує / не використовує	Примітки
1.Фонаційні засоби	Зітхання		
	Плач		
	Стогін		
	Голосові вокалізації		
	Кашель		
2.Оптико-кінетичні засоби	Міміка		
	Жести		
	Пози		
	Напрямок погляду		
	Тривалість погляду		
	Частота погляду		
3.Тактильні засоби, дотик, слух	Дотик		
	Слухове сприймання звуків(прислухається)		
4.Просторово-часові засоби	Розташування співрозмовників (дистанція)	Близько 3 віддалі	

Метою другого етапу було визначення рівня сформованості комунікативного розвитку в процесі виконання експериментальних завдань дитиною. На цьому етапі дослідження провідним було питання рівня розвитку **вербального** компоненту комунікації даної категорії дітей, вміння розуміти та використовувати комунікацію. Змістом етапу передбачено створення умов, в яких дитині необхідно вирішити завдання в діалозі, при цьому використовуючи вербальні засоби спілкування.

Завдання 1. Телефонна розмова з казковим героєм.

Мета: визначення ініціативності в спілкуванні з однолітками, розуміння зверненого мовлення, здатність до ведення діалогу.

Зміст завдання: дітям дають телефони, пропонується зателефонувати до казкового героя, запросити його у гості на День Народження.

Матеріал: два телефонні апарати, картинки із зображенням героїв казок, мультфільмів, казок.

Хід проведення: завдання виконується парами. Дітям дають телефони, одна дитина – казковий герой, інша дитина повинна зателефонувати казковому герою і запросити його на свій День Народження.

Інструкція: давайте з вами уявимо, що у тебе скоро День Народження і ти хочеш на нього запросити свого улюбленого героя. Уяви, що (...) і є цей казковий герой. Ось я даю вам два телефони, тепер зателефонуй і запроси на свято_героя.

Рівні допомоги: 1 рівень: навідні запитання: хто твій улюблений герой? Що ти йому скажеш, коли зателефонуєш? як будеш запрошувати? Додатково можна запропонувати вибрати картинку із зображенням героїв мультфільмів, казок.

2 рівень: передбачає допомогу у складанні запитань, веденні діалогу

3 рівень: виконання завдання за наслідуванням

Завдання 2. Мета: визначення рівня здатності дітей до вираження певних потреб.

Зміст завдання: дітей просять сказати та показати як вони виражають свої потреби в повсякденному житті.

Матеріал: наочний матеріал до запитань (склянка, тарілка, іграшка).

Хід проведення: моделюючи ігрові ситуації, дитину просять сказати та показати як вона виражає свої потреби: якщо хоче пити, їсти, гратися, коли хоче привернути до себе увагу, коли хоче познайомитися з однолітком (дорослим), коли просить батьків будь-що купити.

Інструкція: Скажи, що ти говориш мамі, коли хочеш пити (їсти), як ти її попросиш? А як ти пропонуєш погратися мамі/татові/брату/сестрі/другу? Якщо мама не звертає на тебе увагу, як ти себе поводиш? Коли тобі сподобався хтось і ти хочеш з ним пограти, як ти познайомишся? Уяви, що в магазині тобі сподобалася іграшка: як ти попросиш батьків, щоб тобі її купили?

Рівні допомоги: 1 рівень: наведення прикладу ситуації;

2 рівень: передбачає допомогу у складанні запитань;

3 рівень: виконання завдання за наслідуванням.

Завдання 3. Мета: з'ясування можливостей дітей до колективного вирішення завдання, визначення переважаючих засобів комунікативної поведінки.

Зміст завдання: дітям пропонується скласти картинку з чотирьох- п'яти окремих частинок-пазлів. Більша кількість – три частинки, складають основу картинку, інші частини навмисно сплутані.

Матеріал: картинку-пазли з теми «Свійські тварини».

Хід проведення: участь беруть двоє або троє дітей. Дітям роздається набір пазлів, в якому три елементи підходять один до одного, інші елементи – частини іншої картинку.

Інструкція: «В мене для вас є загадки в картинках, щоб відгадати хто намальований на картинці потрібно її скласти, але картинку переплутались, вам треба домовитися, щоб зібрати їх правильно, а потім кожен розповість про те, що вийшло».

Рівні допомоги: 1 рівень: індивідуальне пояснення завдання з навідними запитаннями до завдання.

2 рівень: детальне пояснення з навідними запитаннями та пропозиція дитині самій звернутися до інших учасників із проханням про допомогу. Якщо це не допомагає дитині, запитуємо дітей: чи є в когось зайва частина? Якого вона кольору? До якої картинку ця деталь підходить? Хто може допомогти

в складанні картинки?

3 рівень: використання всіх рівнів із додатковою пропозицією виконати завдання за наслідуванням.

Метою третього етапу було визначення умінь використовувати **невербальні** засоби комунікації дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення другого рівня у відповідності до ситуації.

Вивчалася частота використання **немовленських** засобів спілкування, використання жестів під час спілкування для розширення власного висловлювання, емоційність дитини під час спілкування, жвавість міміки, характер погляду.

Завдання 1. *Мета:* з'ясування розуміння дитиною невербальних засобів комунікації

Зміст завдання: дитині пропонується виконати певні словесні інструкції

Матеріал: піктограми емоцій

Радість

задоволення

злість

смуток

здивування

страх

Хід проведення: участь беруть одна або дві дитини. Пропонується показати «привітання», «прощання», «погрозити», «здивування», «радість», «вказати на себе», «злість».

Інструкція: «Давайте з вами пограємо у гру, в якій не можна нічого говорити, можна лише показувати: «Покажи як ти радієш; як дивуєшся; як злишся». «Покажи як ти привітаєшся; попрощаєшся; пригрозиш комусь (когось сварити); як показати, що це твоя річ?»

Рівні допомоги: 1 рівень розібрати ситуацію, навести приклад певної ситуації.

2 рівень у якості допомоги використовуються картинки з зображенням відповідної ситуації.

3 рівень передбачає використання всіх рівнів із додатковою пропозицією виконати завдання за наслідуванням.

Завдання 2. *Мета:* вивчення рівня сформованості невербальних засобів комунікації, вміння розпізнавати емоції в певній ситуації.

Зміст завдання: на картинках зображені люди без облич, але у певній позі і зображені жестів, поряд з картинками подаються графічні малюнки емоційних облич. Дитині потрібно підібрати відповідну емоційну картинку до ситуації (піктограму).

Матеріал: картинки з зображенням ситуацій, малюнки емоційних облич (див. завд. 1)

Хід проведення: перед дитиною викладаються картинки, пропонується їх розглянути. Далі пропонуємо відгадати, які емоції відповідають ситуації.

Інструкція: «Подивися на картинки. Як ти вважаєш, яке обличчя підійде до цієї картинки? Обери одну і підстав до картинки» (піктограми облич).

Рівні допомоги: 1 рівень розібрати ситуацію, зображену на картинці

2 рівень розбір ситуації та використання навідних запитань

3 рівень передбачає використання всіх рівнів із додатковою пропозицією виконати завдання за наслідуванням.

Завдання 3. *Мета:* визначення вміння передавати емоційний стан під час спілкування. Послання вербальної та невербальної комунікації.

Зміст завдання: Дітям пропонується один одному розповісти певну ситуацію – сварки, примирення.

Матеріал: сюжетні картинки із зображенням ситуацій спілкування

Хід проведення: завдання виконується парами. Дітям пропонують уявити емоційну ситуацію спілкування (наприклад, конфлікту з товаришем і примирення). Потім просять розповісти про цю ситуацію своєму товаришу, потім – навпаки. Також пропонується показати що дитина буде робити в даній ситуації.

Інструкція: «Давайте пригадаємо, ви коли-небудь сварилися з іншими дітками? Розкажіть про це». «Уяви, що в тебе забрали іграшку. Що ти будеш робити? А як помиришся?»

Рівні допомоги: 1 рівень: передбачає наведення прикладу певної ситуації (сварки, примирення)

2 рівень: показ ситуації на картинці

3 рівень: демонстрація ситуації та виконання дітьми за наслідуванням

Аналіз та зіставлення результатів констатувального дослідження дозволив виділити чотири загальні рівні особливостей розвитку комунікації дітей із ЗНМ та нормальним мовленнєвим розвитком: високий, достатній, середній і низький.

I рівень, високий був визначений тільки у дітей із нормальним мовленнєвим розвитком; у них є мотивація до спілкування, вони легко вступають у контакт, активні, проявляють інтерес і зацікавленість до запропонованих завдань; ініціативні, наполегливі в досягненні своєї мети; залучають оточення до своїх дій, пропонують різні варіанти взаємодії; під час спілкування користуються як вербальними, так і невербальними засобами комунікації; здатні самостійно виконувати завдання та надавати допомогу іншим дітям.

За рівнем комунікативного розвитку серед дітей із ЗНМ було виділено такі групи: високий рівень (вікова норма) – 0%;

- II рівень, достатній (15%); діти йдуть на контакт, у спілкуванні часто проявляють ініціативу, проте, наполегливості не виявляють; не володіють навичками залучення дітей до співпраці, але відповідають на пропозицію до взаємодії, приймають пропозицію однолітків взяти участь у грі, якщо суть гри зрозуміла; невербальні засоби під час спілкування використовують не в повному обсязі - погляд, спрямований на об'єкт спілкування, нетривалий; зрідка користуються експресивно – виразними рухами, міміка не забарвлена емоційно, жестами та тактильними рухами користуються в малому обсязі;

- III рівень, середній (30%); діти украй рідко проявляють активність, лише в окремих випадках підтримують ініціативу однолітків, надаючи перевагу індивідуальній грі; участь у грі та узгодження своїх дій із діями інших учасників можливі за умов постійної уваги та підказок з боку дорослого; ігрова діяльність і спілкування емоційно слабо забарвлені. Вербальні засоби спілкування використовують у межах життєво необхідних потреб; невербальні засоби під час спілкування майже не використовують: візуально-контактний погляд тимчасовий, не спрямований на об'єкт спілкування; міміка відсутня, іноді з'являється посмішка; жестами, тактильними рухами не користуються; дистанція витримується соціальна або публічна. Переважає негативний емоційний фон;

- IV рівень, низький (55%); діти неактивні та неговіркі, мовчазні, не спілкуються, погано йдуть на контакт, не проявляють ініціативи; ігрова діяльність майже відсутня, не відповідають на пропозиції однолітків залучитися до гри, не проявляють емоцій. Невербальні засоби під час спілкування практично відсутні, візуальний контакт не тримають; міміка маловиразна, іноді присутня посмішка, жести та тактильні рухи не використовують; комунікація з оточенням підтримується в межах вирішення своїх нагальних потреб; до запропонованих завдань діти виявляють короточасний інтерес, не виказують бажання співпрацювати.

Отже, аналіз результатів констатувального експерименту показав, що у більшості дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня простежується низький рівень сформованості як вербальних, так і невербальних компонентів комунікації, низький рівень мотивації до спілкування, труднощі в налагодженні стосунків із дорослими та однолітками. Це підтверджує, що несформованість компонентів мовлення чинить негативний вплив на комунікативний розвиток дошкільників, що в свою чергу ускладнює встановлення та підтримання контактів із дорослими та однолітками, перешкоджає

успішній соціалізації дитини.

Використана література:

1. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка /Под ред. Рузской А.Г. - М.: Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1997. - 384 с.
2. Чернецкая Л.В. Развитие коммуникативных способностей у дошкольников: практическое руководство для педагогов и психологов дошкольных образовательных учреждений / Л. В. Чернецкая. Ростов н/Д.: Феникс. 2005. 256 с. ил. (Школа развития).
3. Шеремет М.К. Закономірності формування мовлення у дітей раннього віку.// Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів: Науково-практичний журнал/За ред.. Синьов В.М., Бех І.Д та ін.. ГО "Українська асоціація корекційних педагогів". - Київ: Українська асоціація корекційних педагогів, 2/2009. - С. 5-8.

References:

1. Lysyna M.Y. Obschchenye, lychnost' y psykhyka rebenka /Pod red. Ruzskoy A.H. - M.: Yzd-vo «Ynstytut praktycheskoy psykholohyy», Voronezh: NPO «MODЭК», 1997. - 384 s.
2. Chernetskaya L.V. Razvytye kommunykativnykh sposobnostey u doshkol'nykov: praktycheskoe rukovodstvo dlya pedahohov y psykholohov doshkol'nykh obrazovatel'nykh uchrezhdenyy / L. V. Chernetskaya. Rostov n/D.: Fenyks. 2005. 256 s. yl. (Shkola razvytyuya).
3. Sheremet M.K. Zakonomirnosti formuvannya movlennya u ditey rann'oho viku.// Korektsiyna pedahohika. Visnyk Ukrayins'koyi asotsiatsiyi korektsiynykh pedahohiv: Naukovo-praktychnyy zhurnal/Za red.. Syn'ov V.M., Bekh I.D ta in.. HO "Ukrayins'ka asotsiatsiya korektsiynykh pedahohiv". - Kyiv: Ukrayins'ka asotsiatsiya korektsiynykh pedahohiv, 2/2009. - S. 5-8.

Марченко І.С., Дудка О.О. Особенности коммуникативного развития детей среднего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи.

В статье поднимается проблема коммуникативного развития детей среднего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. Осуществлен анализ современных научных достижений в области коммуникации этой категории детей, определена актуальность дальнейших исследований. Поставлены основные задания и предоставлена авторская методика обследования и определения особенностей коммуникативных детей с общим недоразвитием речи. Она предполагает три последовательных этапа, которые направлены на определение у детей невербальных (фонационных, оптико-кинестетических, тактильных и пространственно-временных) и вербальных средств коммуникации, умение ими пользоваться во взаимодействии со сверстниками и взрослыми близкого окружения, определения уровня сформированности коммуникативного развития на основе целенаправленного наблюдения и в процессе выполнения диагностических заданий методики. Представлены параметры оценки коммуникативного поведения детей среднего дошкольного возраста в соответствии с возрастной нормой. Представлен анализ результатов данного исследования в соответствии с оценочными критериями. Описаны дифференциальные особенности развития коммуникации исследуемой категории детей.

Ключевые слова: дети с общим недоразвитием речи, средний дошкольный возраст, коммуникативное развитие, методика исследования.

Marchenko I.S., Dudka O.O. Communicative development of average preschool age children of with general underdevelopment of speech.

The article covers the problem of communicative development of average preschool age children of with general underdevelopment of speech. The analysis of modern scientific achievements in the field of communication of this category of children is represented. The relevance of further research and its basic tasks are determined. The author's technique of examination and determination of the communication features of children with the general underdevelopment of speech is represented. This technique includes three consecutive steps. They aim of this technique is identification non-verbal (phonation, optical kinesthetic, tactile and spatial-temporal means) and verbal means of children's communication and the ability to use them in interaction with peers and adults of inner circle. The level communicative development is determined on the basis of targeted observation and during the execution diagnostic technique tasks. The parameters of evaluation of average preschool age children's communicative behaviour in accordance with the age norm are represented. The analysis of the results of this research in accordance with the evaluation criteria is proposed. Differential features of communication development of this category of children are described.

Keywords: children with general speech underdevelopment, the average preschool age, communicative development, research methodology.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2015 р.

Статтю прийнято до друку 10.05.2015 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С. Ю.

УДК 376-056.36-053.4:51

Омельченко М.С.

ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУ

Стаття присвячена проблемі дослідження математичних уявлень дошкільників з порушенням інтелекту 6-7 років.

Автор визначає зміст поняття і основні наукові досягнення у галузі проблеми формування елементарних математичних уявлень дітей з порушенням інтелекту. Особлива увага приділяється засвоєнню лічби, виконанню простих